

ANADOLU'NUN TÜRK KIZIL ALAYINA İLİŞKİN TAVRI

19 Haziran 2022

Yıldırım Koç

Anadolu'da sürdürülen Kurtuluş Savaşı'nın önder kadrosu, Sovyet Rusya'daki gelişmeleri yakından izliyordu. Mustafa Kemal Paşa'nın Türkiye Komünist Fırkası içinde, Süleyman Sami ve Mehmet Emin gibi adamları vardı. Bu kişiler ve belki bazı başka görevliler, Mustafa Suphi ve arkadaşlarının ve Sovyetler Birliği'nin politikalarını ve atacakları adımları, Mustafa Kemal Paşa'ya aktarıyordu.

Mustafa Suphi, Kazım Karabekir Paşa'ya yazdığı 19 Eylül 1920 tarihli mektupta, Türk Kızıl Alayı'nın yakında Anadolu'ya gönderileceğini ve Kazım Karabekir Paşa'nın ordusunun emrine verileceğini bildirdi (Yavuz Aslan, **Türkiye Komünist Fırkası'nın Kuruluşu ve Mustafa Suphi**, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara, 1997, s.293-4) Bu bilgi derhal Ankara'ya iletildi.

Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Reisi İsmet (İnönü) Paşa'nın, 22 Ekim 1920 tarihinde Kazım Karabekir Paşa'ya gönderdiği talimatta, gelişmelerin yakından izlendiği görülmektedir. Talimatta, Mustafa Suphi'nin kontrolünde bir kuvvetin bulundurulmasına kesinlikle izin verilmemesi gerektiği belirtilmektedir. Şifre şöyledir:

"Zata Mahsustur

"Şark Cephesi Kumandanı Kazım Karabekir Paşa Hazretleri'ne

"Mustafa Suphi Yoldaş'ın Türk Komünist Fırkası'nı memleketimize nakletmekte olduğu malumdur, Haber alındığına göre fırkanın teşkilatından başka biçare esirlerimizden tav'an (kendi istekleriyle, YK) veya kerhen teşkil olunmuş bir kırmızı alayı da beraber getirmektedir. Mustafa Suphi'nin maiyetinde bir kuvvet bulundurmasına katıyen cevaz ve müsaade verilmemesi takarrür etmiştir (kararlaştırılmıştır, YK). Getireceği alayın tarafınızdan doğrudan doğruya emir verilerek, onun maiyetinden ayrılması ve cepheye sevk edilmesi lazımdır. (...) Zaten Türkiye Komünist Fırkası Ankara'da bir siyasi fırka olarak alenen teşekkül etmiş olduğundan, Mustafa Suphi Yoldaş'ın memleketimiz içinde ancak mezkûr (sözü edilen, YK) fırka dahilinde çalışması mümkün olacaktır." (Aslan, 1997;294-295)

Ancak Türkiye Komünist Fırkası'nın amacı farklıydı. "Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi'nin T.K.P.'nin Günümüz Koşullarındaki Asgari Programıyla İlgili Kararı (8 Kasım 1920)" bu amaçlarını şöyle ifade ediyordu:

"Bugünkü ortam ve koşullarda, bu görevlerin en önemlisi, Anadolu'yu emperyalist işgale karşı savunan isyan hareketini güçlendirmek ve bu hareketi yöneten hükümeti desteklemektir. Bunun yanı sıra, Türkiye'de oldukça üstün durumdaki isyan hareketinin davasını tamamıyla hükümetin yüksek memurlarının ve burjuvazinin eline bırakmamak için Türkiye Komünist Partisi, işçi ve köylü emekçi yığınları arasında sınıf bilincini uyandıracak duruma gelinceye kadar devrimci hareketi derinleştirmeyi ve böylece bir taraftan Antant devletlerine karşı genel düşmanlık ortamından faydalanıp, sosyal devrim fikirlerinin emekçi yığınları arasında filizlenmesine yardımcı olmayı, diğer taraftan da, bolşevizme sempati duyan akım ve eğilimleri güçlendirip tanzim etmeyi gerekli görüyor." (TKP MK 1920-1921 Dönüş Belgeleri 1, çev.Yücel Demirel, Tüstav Yay., İstanbul, 2004, s.154-155)

Mustafa Suphi, Ethem Nejat ve arkadaşlarının 9 Aralık 1920 günü Bakü'da yaptıkları toplantıda Türk Kızıl Alayı ile ilgili olarak şu değerlendirme de yapıldı:

"Birinci Türk Kızıl Alayı nezdine hediyeler vermek ve hatırlarını ve ihtiyaçlarını istifsar etmek (sormak, YK) üzere merkezi heyet namına giden Nazmi yoldaş avdet etti (döndü, YK). Evvel emirde yoldaşın getirdiği alay kumandan vekili harbi ve harbi siyasi komisyonu İsmail Hakkı yoldaşların alay namına yazılan mektup kıraat edildi (okundu, YK). Bu mektupta şöyle deniyordu: 'İnkılapçı Kızıl Alayımızın Ermeni Daşnak çeteleriyle yaptığı muharebatta (savaşlarda, YK) gösterdiği yararlık ve fedakarlığın takdir ve ihda edilen (hediye edilen, YK) eşya ve saire ile taltif edildiğini mutazammın tahriratın (içeren mektubun, YK) Nazmi yoldaşın da hazır bulunduğu bir içtimaynda Şuşa kalede umum

alay yoldaşlarımıza okunmuş, eşyalar Nazım yoldaş huzuruyla yaralılara ve alay yoldaşlarımıza tevzi edilmiştir.’ “ (Dönüş Belgeleri 1,1997;249)

Mustafa Kemal Paşa ve arkadaşları, Sovyet Rusya’daki esir Türk askerleri kullanılarak, Sovyet Rusya’dan Türkiye’ye “sosyal devrim ihracı”na izin vermedi. Zaten bu doğrultudaki çabalar da başarısız kalmış, küçük bir grubun Anadolu’nun belirlediği koşullarda gelmesine izin verilmişti. Nitekim, Anadolu Hükümeti ile Sovyet Rusya arasında 1921 yılı Mart ayında ilk antlaşma imzalanırken, küçük bir esir Türk askerleri birliği Türkiye’ye geldi ve Anadolu’nun emrine girdi.